

Seminarska naloga:

JOŽE PLEČNIK

KAZALO

Uvod.....	3
Jože Plečnik-življenjepis.....	4
Pomembnejša dela.....	7
Narodna in univerzitetna knjižnica.....	9
Tloris, načrt in okrasitev fasade NUK-a.....	10
Zaključek.....	13
Jože Plečnik.....	15

UVOD

Za arhitekta Jožeta Plečnika sem se odločil zato, ker njegovo življenje in dela premalo poznam in bi jih rad spoznal podrobneje.

Jože Plečnik je najbolj poznan po tem, da je na bankovcu za petsto tolarjev osrednji motiv njegova podoba. Osrednji motiv zadnje strani bankovca predstavlja risba vzhodne fasade Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. V spodnjem delu bankovca pa je prikazan tloris knjižnice. Veliko ljudi ga pozna tudi kot človeka, ki je naredil načrte za dva izmed najlepših slovenskih mostov: Tromostovje in Čevljarški most. Vendar Jože Plečnik ni bil samo to, bil je mnogo več. Ustvaril je ogromno del doma in tudi v tujini, npr.: V Avstriji, na Češkem, na Hrvaškem, ... Plečnik je ustvarjal pred prvo svetovno vojno in po njej, v času med obema vojnama, med prvo in drugo svetovno vojno in tudi po drugi svetovni vojni. Torej je preživel mnoga obdobja in tudi mnoge spremembe v arhitekturi, vendar je Plečnik skozi vse te spremembe in obdobja ustvarjal čudovite in zelo kvalitetne umetnine.

JOŽE PLEČNIK-ŽIVLJENEPIS

Jože Plečnik je rojen Ljubljčan. Rodil se je 23. januarja 1872 staršema Andreju in Mariji, roj. Malka, v nizkih in malo uglednih stavbah v Gradišću. Jože je risal, zanimalo ga je toliko različnih stvari, da je že po neuspešni gimnaziji šolanje opustil. Prvo mladost je preživel v Ljubljani. Tu je dobil svoje prve vtise, ki jih je nosil odslej vedno s seboj. Mestni trg z Robbovim vodnjakom, Šenklovž, velikanska frančiškanska fasada, prostor nunske cerkve, semenišče z Mislejevim Portalom (poudarjen oblikovan vhod), arkadna dvorišča na mestnem trgu, stara gimnazija za Vodnikom, Knežji двореc, Virantova hiša, Auerspergova palača itd.

Oče ga je vzel k sebi v mizarstvo delavnico, toda pozneje je s pomočjo deželne štipendije le nadaljeval šolanje v Gradcu na državni obrtni šoli in se izučil za umetnega mizarja, načrtovalca pohištva (1892). Najprej pomaga pri načrtovanju

svojemu učitelju Leopoldu Theyerju, potem ga vzame k sebi tovarnar J.W. Mueller. Leta 1894 pa je doživel nekaj, kar je preusmerilo tok njegovega življenja. Na razstavi v dunajskem Kuenstlerhausu je videl načrte za berlinsko katedralo arhitekta Otta Wagnerja. Risbe, posebej perspektivna študija, so ga tako navdušile, da je želel študirati arhitekturo pri Wagnerju. Plečnik se torej vpiše l. 1895. Marljivo dela v šoli, bolj malo govori in se ne družijo veliko z drugimi. Talent in poglobljeno ukvarjanje s problemi sodobne arhitekture ste Plečniku naglo utirala pot med najboljše. Izvrstno izvedeno diplomsko delo mu je prineslo Rimsko štipendijo, denarno nagrado, s katero je lahko odpotoval od novembra l. 1898 do junija 1899 po Italiji in Franciji. V Italiji so se mu odprle oči za umetnost antike, renesanse in baroka, -sodobno arhitekturno problematiko je za hip odložil. S potovanjem po Italiji in Franciji je prinesel vrsto skic, ki jih je jeseni 1899 razstavil na akademiji, a so ostale zvečina nerazumljive. Dunajska doba pa je v veliki meri čas njegovega prispevka k temeljem moderne evropske arhitekture. V njegovem izjemnem opisu dunajskih skic se uvršča med najboljše risarje svojega časa na Dunaju in gre daleč pred drugimi slovenskimi ekspresionisti. Leta 1901 je Jože Plečnik samostojni arhitekt na Dunaju.

Jože Plečnik pove nekaj zelo modernega s preureditvijo Langerjeve večdružinske hiše v Hietzingu na dekorativnem, s cveticami okrašenem pročelju z bočnim oknom in pomolom, z značilno fasado. V teh letih mu je dal bogati dunajski trgovec Zacherl vsa svoja sredstva na voljo, da mu zgradi hišo na Dunaju (1903-1905)

-Zahterlova palača katere fasada je izvedena v poliranem granitu z bogatim vencem atlantov (moška figura). Na Dunaju izvede še nekaj zgradb, skupaj s kiparjem Josefom Eugelhartom vodnjak Boromejskega, ukvarja se s sodobnim oblikovanjem pohištva in stanovanjske opreme. Svoje delo na Dunaju sklone s cerkvijo sv. Duha. Leta 1911 Jože Plečnik zapusti Dunaj in se odpravi na praško umetno-obrtno šolo za profesorja. Njegovo delo v praški šoli je dalo nekaj izvrstnih arhitektov, samemu Plečniku pa učno metodo, ki slovi na precizni risbi in klasičnih arhitekturnih izročilih, metodo, ki jo je pozneje uspešno izvajal tudi v Ljubljanski šoli za arhitekturo. Po prvi svetovni vojni se je izkazalo, da je bil med vsemi češkimi arhitekti edini, ki je lahko dal staremu kraljevskemu praškemu gradu Hradčani nekatere prvine v oblikovanju dvorišča vrtov in notranjosti. Uporabljal

je marmor, granit, les, kovino. Oblikuje tudi notranjost, predsednikovo stanovanje in stopnišča. Vzporedno s hradčanskim opusom nastajajo njegova dela v predsednikovi letni rezidenci Lány: ureditve in preureditve prostorov, vodnjaki, predvsem pa velika pregrada z vodnjakom (1928-1930) in obelisk (koničasto zaključen steber) padlim v prvi

svetovni vojni v samem naselju Lany (1927). Med preostalimi praškimi deli velja omeniti njegovo cerkev - Srce Jezusovo na Vinohradih, veliko dvorano z zvonikom in dragocenim "hermelinskim" (štirioglati stebri s Hermesovo glavo), stenskim ogrinjalom, izvedenim v keramičnih ploščicah. V Pragi je bil imenovan za grajskega arhitekta in takrat je dobil povabilo iz Ljubljane. Zasedel naj bi mesto profesorja na oddelku za arhitekturo na univerzi. Leta 1921 se je z vso resnostjo lotil učenja prvih študentov arhitekture na univerzi. Vzgajal jih je v trdem delu, brezpogojni poslušnosti ob klasičnih arhitekturnih vzorih in hkrati ob zgodovinskih zgledih slovenske umetnostne tvornosti, od visoke do ljudske. Praški opus (živiljsko delo) v dvanjsetih in v začetku tridesetih let poteka vzporedno z ljubljanskim. Številne zamisli, ki so nastale v Pragi ali za Prago so našle odmev v ljubljanskih in obratno. S prvimi ljubljanskimi deli, ki so se začela množiti po sredi dvajsetih let (dom duhovnih vaj, cerkev sv. Frančiška v Šiški, stadion, ureditev Sentjakobskega trga, Kongresnega trga, spomenik Iliriji z nadaljevanjem vzdolž Vegove, Vzajemna zavarovalnica) se začne počasi oblikovati Plečnikova Ljubljana.

V Italiji je našel arhitekturo iz katere je Ljubljana sprejemala obude, tuhtal jo je in primerjal z vtisi iz svojega ljubljanskega mesta. Plečnik je izhajal iz stare Ljubljane in čas je zahteval, da se omeji na staro in obstoječe. Stara Plečnikova Ljubljana je obsegala poslovni stari del mesta onstran Ljubljane, okoli gradu od Šentflorijana pa do stolnice in aristokratsko (vladavina najplemenitejših) četrt tostran Ljubljane za rimskimi zidovi in do Cevlajrskega mostu. Njegova glavna skrb je veljala:

Mestni - stari trg, oziroma njenima krajema, Mestnemu in Šentjakobskemu trgu z izpasnicama na tromostovju in Grad.

Vegova ulica za rimskimi zidom med Trnovim in Kongresnim trgu z izpadnicami na Graščino, Prule, Mirje in Graben (Graben=šola).

Po tem kompleksu trčnice okrog Šenklovža in med Zmajevskim mostom in Tromostovjem. To je bil predstavitveni del pred dvema vojnoma. Medtem so nastala naselja hišic v Šiški, na Viču, za Bežigradom in v Mostah.

Jože Plečnik je tu ustvarjal žarišča, ki plemenitijo vso okolico: šišenska cerkev, stadion, tivolski rezervat in žale. Razen tega je se ustvarjal kjerkoli je mogel razne kotičke: Šentflorijan, Ljudski dom, stara šišenska cerkev itd.

Spregledati ne smemo pogleda na plastiko od herm preko korejemika in Robbovega vodnjaka do šenklovskih stoplov. Na Šentjakobskem trgu je postavil pred Virantovo hišo spomenik. Posvetil se je zapuščenemu vodnjaku pred šentflorijansko cerkvijo in ga očistil. Ko se mu je ponudila priložnost je posegel na prostor - v Mirju je zasadil pred preurejenim rimskim zidom kuliso topolov. Nato se je vrnil na avenijo (široka ulica) in se spustil proti Grabnu na desno, zaježil nagib proti Ljubljani s Zoisovo piramido, posekal vlažni kostanjev drevored, ga zamenjal s hrasti in odkril križanske terase. Nadaljeval je z avenijo čez Ilirski trg. V osredje Rimske in Vegove ulice, ter Auerspergove palače je postavil ilirski spomenik. Na mestu starega knežjega dvorca je sezidal univerzitetno knjižnico. Na prostor pred glasbeno matico je postavil portrete glasbenikov na kamnitih podstavkih. Uredil je Kongresni trg iz katerega je naredil svečano parketirano dvorano na prostem. Pred veliko nunsko fasado je postavil malo sv. Trojico in dal s tem trgu povdarek. Odprl je za nunsko gimnazijo pot proti muzeju, kjer nam je odkril naš prvi zeleni trg, na katerem je zaživel Valvasor. Ob Ljubljani in pred Šentpetrskim nabrežju je postavil horizontalno mejo: tržnico, ki usmerja in veže vso okolico streh za Šentpetrskim nabrežjem v celoto. S tržnico je ustvaril velik trg, ki je zgledal kakor šopek: Grad, Šenklovž, semenišče in Kresijo - to je naša salzburška silhueta (senčna slika) in kolonada (strebišče s streho) sv. Petra. V Trnovem je izbral Gradaščico. Obrežje je obložil s travo, posadil drevje, preko vode pa je izpeljal mostiče. Nato je začel regulirati Ljubljano čolnarjev, izgradil jo je stopničasto - od izliva Gradaščice do Špice, izpeljal do

nje potke s klopmi, preostali nasip pa je obložil s travo in zasadil z rožami. Med Cankarjevo cesto in tivolskim gradom je razpel ogrlico svetilk, posekal ozki in vlažni drevored, ter namestil široko tlakovano avenijo (široka ulica), ki veže ves park. Mrtev trikotnik med železnico in Tivolijem je spremenil v park s perspektivno igro zelenih lož, kulis in ograj. Pozlatil je malo boginjo nad vodnjakom pred vhodom v kotlino za tivolskim gradom. Postavil je markizo (platnena streha) nad vhodom v tivolski športni prostor. Pred Cekinovim gradom je široko zasnoval univerzitetno četrt. Nato se začel njegovo delo zunaj mestnega jedra. Želel je postaviti na Šišenski hrib cerkev, a mu niso dovolili, napravil pa je monument (spomenik) in ta stolp domitira nad okolico. Iz stare cerkve v Šiški je ostrgal omet s stare fasade, jo opremil strukturno v surovem kamnu, obdal s stebriščnimi lopami in postavil Kandelaber (svetilo) na stopnice, ki vodijo v hrib. Pred južnim kandelabrom je izpeljal široko dvopрожno avenijo z drevjem po sredini, ter sezidal palačo DOZ (zavarovalnica). S Stadionom za Bežigradom še je oplemenitil vso dolgo četrt. Pred pokopališčem pri sv. Križu pa je zasnoval žale. Žale so ena najoriginalnejših Plečnikovih stvaritev. Žale so monumentalni (spomenik) vhod pred obilico kapelic in s cerkvijo v sredini. Lahko govorimo o zlati jami biserov Plečnikovih del in njegove šole, male arhitekture, posvečene v spomin mrtvih. Jože Plečnik je vedno iskal idejno vsebino (zgodovinski spomeniki: Zoisov, ilirski, šentjakovski, herme glasbenikov pred Glasbeno matico, itd.). Glas o Jožetu Plečniku pa je segel tudi iz Ljubljane. Že leta 1925 začel zidati cerkev v Bojini (Prekmurje), nekaj let kasneje celjsko ljudsko posojilnico (1928-1930), lovski dvorec v Kamniški Bistrici (1934), v Beogradu zasnovana cerkev sv. Antona. Jože Plečnik napravi številne načrte za cerkve v Dalmaciji, samostane v Sarajevu, Zagrebu, Osijeku. Od vseh uspe izvesti le kripto (grobnica cerkvenih dostojanstvenikov) cerkve Lurške Matere božje v Zagrebu. Ima tudi veliko študentov in skupaj načrtujejo spomenike, palače, muzeje, tivolski grad, glasbeno matico, družinske hiše in veliko del za cerkve. V njegovih zadnjih močeh nastane še eno pomembno delo - Paviljon na Brionih, darilo slovenskih partizanov, maršalu Titu. Vrne se h kamnu in napravi okrogli stebri tempeljček, znotraj pa postavi pet stebrov iz rezbarjenega lesa s prepleti fantastičnih oblik.

Pred smrtjo je bil Plečnik bolan. V kratki bolezni, ki se je začela na začetku decembra 1956 je močno oslabil in umrl 7. januarja 1957 na svojem domu v Trnovem. Pokopan je v družinskem grobu na starem pokopališču pri sv. Križu. Zadnje dejanje "odkrivanja" Plečnika je minilo z otvoritvijo velike razstave v pariškem centru Georges Pompiadu. Velik povdarek na tej razstavi pa je bil prav na Plečnikovi Ljubljani, konceptu ureditve in izpeljavi do zadnjega stebrička in tlaka. Plečnikova Ljubljana je po svoji zasnovi, načinu izpeljave in po kvaliteti svetovne arhitekture urbanistični fenomen.

POMEMBNEJŠA DELA:

1897-natečajni osnutek za Gutenbergiv spomenik, 1898-oblikovanje razstave spodnjeavstrijskega umetnoobrnega združenja v Patru na Dunaju, 1898-risba stebra, del diplomske naloge načrta ureditve zdravilišča Scheveningen na Nizozemskem, 1899-zasnova tako imenovane dolge cerkve, 1900-1901-Langerjeva večdružinska hiša v Hietzingu, 1901-krasitev Sofijine dvorane za elitni ples arhitektov na Dunaju, 1901-vila Loos v Melku, 1901-1902-Weidmannova hiša v Hietzingu, 1902-ureditev Weidmannovega stanovanja na Dunaju, 1903-1905-Zacherlova palača na Dunaju, 1904-oprema salona na pohištveni razstavi v St. Luisu v ZDA, 1905-načrt preureditve fasade lekarne v Vöcklabrucku, ureditev čakalnice dr. Pehama na Dunaju, oltarna cerkev na razstavi v Secesiji, 1906-načrt za tako imenovano široko cerkev na Dunaju, 1906-1909-vodnjak Karla Boromejskega na Dunaju, 1907-stavba katoliške organizacije Kinderschutzzentren na Dunaju, 1908-1909-Grassbergerjeva vila na Dunaju, 1909-načrt fasadne obloge za Zacherlovo družinsko hišo v Döblingu, 1909-načrt za povečavo cerkve v Trsatu pri Reki, 1910-načrt fasade za tovarno čokolade Stollwerk na Dunaju, 1910-1912-cerkve sv. Duha na Ottakringu, 1910-risba notranjščine cerkve Vseh svetih, 1912-Zacherlova kapela v karmeličanski cerkvi v Döblingu, 1913-1914-Andrejev kelih, 1913-zasnova spomenika za Jana Žižko, 1920-1921-stavba Stare tehnike v Ljubljani, 1920-1924-rezidenca predsednika republike na Praškem gradu, Rajski vrt na Praškem gradu, 1920-1925-prvo dvorišče na Praškem gradu, 1921-skica prekritja Ljublanice v poteku skozi Ljubljano, 1921-1925-vrt v okopih na Praškem gradu, 1921-1925-ureditev gradu Lani in njegove okolice, 1924-1925 in 1926-1930-Plečnikova hiša v Trnovem v Ljubljani, 1924-1925-prizidek k jezuitskemu samostanu, Dom duhovnih vaj v Lj., 1925-1927-cerkve sv. Frančiška v Šiški v Ljubljani, zvonik 1931, 1925-1927-cerkve Gospodovega vnebohoda v Bogoniji, oprema 1952-1956, 1925-1927-zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, 1925-1941-Orlovski stadion za Bežigradom v Ljubljani, 1926-1927-spomenik padlim v Lanih, ureditev Šentjakobskega trga v Ljubljani, Marijin steber 1938, 1927-načrt univerze v Tivoliju v Ljubljani, ureditev Cojzove ceste v Lj., 1927-nagrobnik župana Periča pri sv. Križu v Ljubljani, 1927-1928-Kongresni trg v Ljubljani, ureditev parka Zvezde 1940, 1928-1930-ograja ob grajskem parku v Lanih, 1928-študija regulacije Ljublanice in okolice, 1928-1930-prehod s Tretjega dvorišča na Vrt na okopih na Praškem gradu, Matijeva dvorana na Praškem gradu, 1928-1932-tretje dvorišče na Praškem gradu, 1928-1932-cerkve sv. Srca Jezusovega na Vinohradih v Pragi, 1928-1930-Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani, Ljudska posojilnica v Celju, 1928-1957-grob družine Plečnik pri sv. Križu v Ljubljani, 1929-ureditev Trga francoske revolucije z Napoleonovim spomenikom v Ljubljani, 1929-1932-Tromostovje v Ljubljani, 1929-1934-ureditev parka Tivoli v Ljubljani, 1929-1932-cerkve sv. Antona Padovanskega v Beogradu, 1930-1932-vrt na Bastiji, Plečnikov most na Praškem gradu, 1930-načrt cerkve za Makarsko na Hrvaškem, 1930-1931-Trnovski most v Ljubljani, 1930-1932-ureditev porečja Gradišnice, Čevljarski most, vrt ob Prelškovi hiši v Ljubljani, 1931-načrti preureditve Ljubljanskega gradu, 1932-regulacija Chotekove ceste na Lento v Pragi, 1932-1933-sv. Florijan, Pot na grad v Ljubljani, 1932-1937-ureditev Vegove ceste v Ljubljani, 1932-1933-gledališka Stolba v Ljubljani, preureditev Prelovškove hiše v Ljubljani, 1932-1941-ureditev nabrežij Ljublanice v Ljubljani, 1933-Greberjevo stopnišče v Ljubljani, 1900-1934-»Peglzen« v Ljubljani, Lovski dvorec kralja Aleksandra v kamniški Bistrici, župna cerkev sv. Cirila in metoda za Bežigradom v Ljubljani, 1934-načrt ureditve severnega dela Prage v povezavi s Hradčani, ciborij za Kostanjevico na Krki, 1934-1936-ureditev grajskih šanc na Ljubljanskem gradu, 1935-AEDES, načrti za katedralo sv. Jožefa, 1936-1937-ureditev okolice cerkve sv. Jerneja v Šiški v Ljubljani, kriptna cerkev Lurške Matere božje v Zagrebu,

1936-nagrobnik dr.Ivana Šušteršiča,grobnica slovenskih škofov in duhovnikov pri sv.Križu v Ljubljani, 1936-1941-Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, 1936-ureditev dela obzidja pred Narodno in univerzitetno knjižnico s spomenikom Simonu Gregorčiču v Ljubljani, 1936-1937-vila Epos na Milnem na Bledu,Bežkova vila v Kranju, 1936-1938-prenova Rimskega zidu na Mirju v Ljubljani, 1936-1941-Baragovo semenišče v Lj.(nedokončano), 1937-načrt za Propileje na Južnem trgu v Ljubljani,zakramentarij, 1937-1938-Jožmurka v Begunjah, 1937-1940-cerkev sv.Mihaela na Barju v Črni vasi pri Ljubljani, 1937-1940 in 1944-načrti za jezuitsko cerkev in samostan sv.Srca Jezusovega v Osijeku, 1938-Koroščekv kelih, 1938-1940-Ljubljansko pokopališče Žale,poslovitveni objekti v Lj., 1938-načrti za cerkev in bogoslovno semenišče Angelske Matere božje v Sarajevu, 1939-Murka Beznjaka v Begunjah,ureditev parka na Hrvatskem trgu v Ljubljani, 1939-1940-nagrobnik družine Vodnik,nagrobnik družine Aljančič pri sv.Križu v Ljubljani, 1939 in 1947-načrti za cerkev in samostan sv.Križa v Zagrebu, 1939-1944-zapornica na Ljubljani v Ljubljani, 1939-1940-načrti za novi ljubljanski magistrat,oltar v kaznilniški kapeli v Begunjah na Gorenjskem, 1939 in 1943-načrti preureditve Prešernovega trga, 1940-1941-Uršulinska gimnazija v Ljubljani,železniška postaja v Kamniku, 1940-1941-nagrobnik družine Blumauer pri sv.Križu v Ljubljani, 1940-oltar sv.Jožefa v istoimenski cerkvi v Ljubljani,načrt za Mesarski most in kavarno ob Tromostovju,načrt za banske dvore v Tivoliju in povezave Rožnik-Grad v Ljubljani, 1940-1944-tržnice v Ljubljani, 1941-oblikovanje knjige Architecture Perennis, 1943-urbanistični načrt Ljubljane,načrti za Odeon,hiše pod občinsko streho,cerkev sv.Družine v Mostah v Ljubljani,načrti za palačo Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani,načrti za Jezusovo pri božjepotni cerkvi Marija Bistrica na Hrvaškem, 1945-načrti za Glasbeno matico v Ljubljani,urbanistični načrt za Kostanjevico, 1947-načrti za Parlament na Ljubljanskem gradu in za Slovenski parlament v Ljubljani, 1947-1954-prenova in opremljanje cerkve sv.Benedikta v Stranjah, 1949-spomenik NOB v Selški dolini, 1950-kelih za župno cerkev v Stranjah, 1950-1953-preureditev pročelja gledališča v Kranju, 1951-spomenik NOB v Vipavi,spomenik NOB v Štepanji vasi v Ljubljani,spomenik NOB v Srpenici,spomenik NOB v Litiji,spomenik NOB v Laškem,spomenik NOB v Veliki Bučni vasi,krstilnica v župni cerkvi v Nevljah, 1951-1952-obredni sedeži v stolnici sv.Nikolaja v Ljubljani, 1952-spomenik NOB na Večni poti v Ljubljani,spomenik NOB v Mežici, 1952-krstilnica v župni cerkvi v Šentvidu pri Ljubljani, 1952-1956-preureditev Križank in samostana nemškega viteškega reda v Ljubljani, 1953-spomenik NOB v Radečah,spomenik NOB v Črni na Koroškem,krstilnica v župni cerkvi na Črnučah, 1953-1955-kapela Božjega groba v frančiškanskem samostanu v Kamniku, 1954-načrti za obrambno ministrstvo v Beogradu, 1954-spomenik NOB v Trnovem v Ljubljani,spomenik Davorinu Jenku v Cerkljah na Gorenjskem, 1954-1955-ureditev Roženvenskega klanca v Kranju,oprema župne cerkve v Škofji Loki, 1954-1956-prenova župnijske cerkve Obiskanja Device Marije na Ponikvah,krstilnica v župnijski cerkvi v Mengšu, 1955-prenova ladje župnijske cerkve Marije vnebovzete v Gradu,oblikovanje knjige Napor, 1956-paviljon na Brionih na Hrvaškem, 1956-Sušnikov kelih

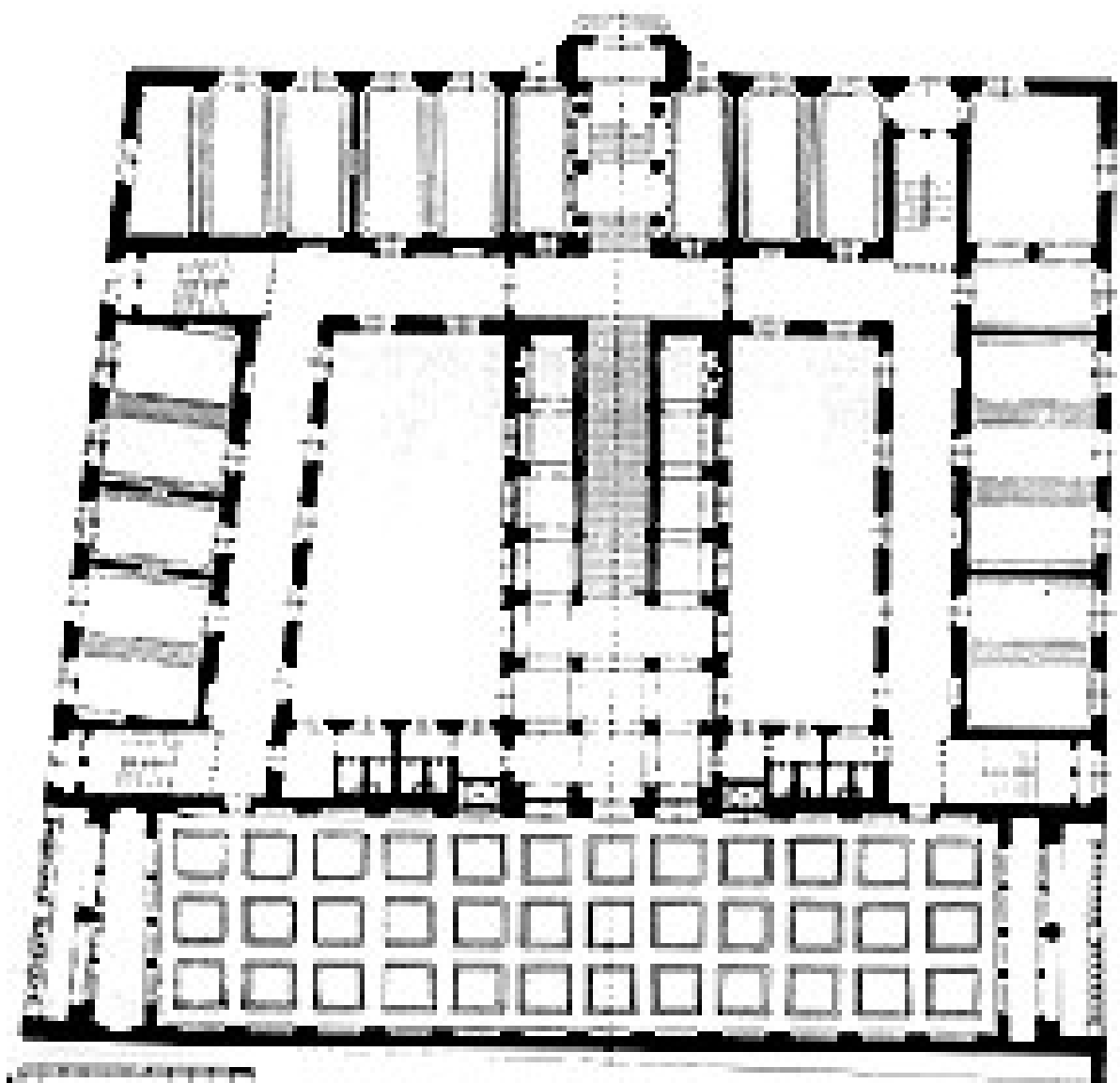
NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

Načrte za Narodno in univerzitetna knjižnico je ustvaril arhitekt Jože Plečnik. Po mnenju mnogih kritikov gre za njegovo najpomembnejšo stvaritev v domovini.

Načrti so nastajali v letih 1933 in 1936, izvedba pa je bila med leti 1936-1941.

Na nekoliko manjšo parcelo, kot jo je nekdanj zavzemal poznorenesančni oziroma že zgodnjebaročni Knežji dvorec (bil močno poškodovan v potresu leta 1895 in je bil zato porušen), na zemljišče trapezne oblike (ob stranice nepravilnega trapeza) je Plečnik položil po obodu štiri takte, vhodni takt ob Turjaški ulici pa je z dolgim stebriščem in stopniščem povezal s povprek postavljeno veliko čitalnico v nadstropju. Ta se na vzhodni in zahodni strani odpira z velikima steklenima stenama. Po programu je morala knjižnica ustreči še potrebam filozofske fakultete, kar je Plečniku narekovalo oblikovanje pritličja in dveh nadstropji z večjimi prostori za predavalnice, gornja nadstropja pa so bila namenjena skladiščem za knjige. Celotno fasado je zasnoval v kar ekspresivni kompoziciji polj rdeče opeke in kamnov različnih oblik in obdelav po zgledu Zuccarijeve vile v Rimu. Fasadni plašč tu deluje kot masivni ovoj, ki se le deloma ravna po funkcionalnih zahtevah notranjščine. Plečnik je nekoliko strožje upošteval le zahteve pri dimenzioniranju in varnosti pred požarom, sicer pa si je vzel pri zasnovi precej svobode. Plečnik se ni menil za sodobnejše knjižnične zglede, marveč je tlorisno strukturo in temeljni motiv stopnišča oprl na sto let starejši načrt Friedricha von Gärtnerja. Notranjščina je, posebej stebrišče s stopniščem, ki ga je postavil nasproti slikoviti fasadi, izvedena v temnem podpeškem kamnu, ki deluje kot sijajna metafora počasnemu prehajanju in dviganju od vhoda k čitalnici: "Iz mraka neznanja se počasi in mukoma bližamo svetlobi učenosti." Velika čitalnica je velikanski kvadratni prostor, opremljen ob stenah z zaprtimi omarami in policami v nadstropju nad ozkim betonskim obhodom. Simetrično so razporejene vrste miz s stoli, posebej načrtovanimi za čitalnico kot vsa druga oprema.

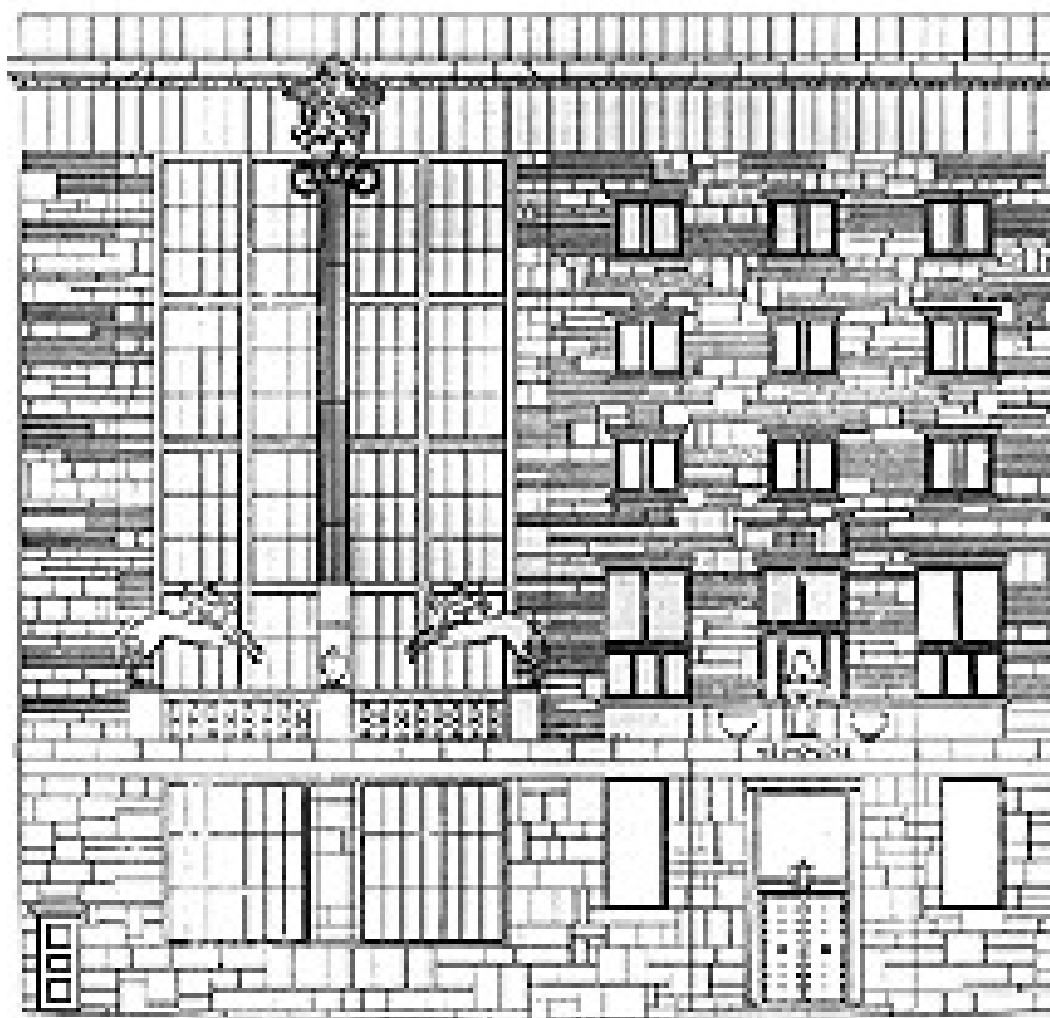
V monumentalno zgradbo v neposredni bližini univerze se je knjižnica vselila spomladi leta 1941. Po osvoboditvi leta 1945 je bil univerzitetni knjižnici priznan pravni status slovenske nacionalne knjižnice in spremenjen naziv, postala je Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Plečnikova knjižnica je spomenik najvišjega reda.

To je tloris Narode in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.
Vidimo lahko obliko nepravilnega trapeza. Glavni hodnik poteka po sredini stavbe,
glavna predavalnica pa zavzema največji prostor v stavbi.

Okrasitev vzhodne fasade Narodne in univerzitetne knjižnice.

Načrt fasade Narodne in univerzitetne knjižnice.

ZAKLJUČEK

Spoznal sem, da je Jože Plečnik ustvaril veliko umetnin, ki krasijo mnoga slovenska in evropska mesta še danes. Če vzamemo na primer Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, nam pogled v podrobnejše Plečnikovo ustvarjanje pove, da je bila to ena prvih stavb, ki jo Plečnik ustvaril za njegov nov urbanistični načrt Ljubljane. ZA slovenski ugled v svetu je Plečnik naredil mnogo smo, Slovenci pa smo se mu poklonili tako, da smo ga natisnili na bankovec.

